

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania „K. [...]” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w A.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Ł.

z udziałem zainteresowanych: J. J. i Z. G.

o wysokość podstawy wymiaru składek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 27 lipca 2022 r.,

skargi kasacyjnej odwołującej się Spółki od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 26 maja 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 26 maja 2021 r. oddalił apelację J. J. i K. [...] spółki z o.o. w A. od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z 27 sierpnia 2020 r., który oddalił odwołanie od decyzji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Ł. z 4 lutego 2019 r., ustalającej podstawę wymiaru składek J. J. w sytuacji określonej w art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych albowiem umowa o świadczenia usług medycznych zawarta została wyłącznie pomiędzy K. [...] spółka z o.o. i J. J. a nie spółką cywilną, której współnikami byli J. J. i Z. G..

Sąd Okręgowy stwierdził, że zainteresowany J. J. w ramach zawartej umowy o świadczenie usług wykonywał te same czynności pracownicze na rzecz spółki K. [...], które należały do jego obowiązków w ramach umowy o pracę. Sytuacja ta

wyczerpuje dyspozycję art. 8 ust. 2a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Sąd Apelacyjny potwierdził, że w sprawie została zawarta tylko jedna umowa o świadczenie usług z dnia 4 kwietnia 2016 r. (umowa przedstawiona przed organem rentowym o świadczenie usług medycznych - świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki lekarskiej). Szczegółowy zakres świadczonych przez zleceniobiorcę usług został sprecyzowany w § 2 tej umowy. W przypadku tej umowy nie było sporu co do tego, że usługi medyczne świadczył wyłącznie J. J., z uwagi na posiadanie kwalifikacji i uprawnień medycznych. Nie ma żadnych dowodów na to, że ktokolwiek inny zastępował J. J. w realizacji przedmiotowej umowy. Z całą pewnością nie robił tego zainteresowany Z. G., który był z wykształcenia technikiem mechanikiem, nie mógł więc świadczyć usług medycznych. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko wyrażone przez Sąd Okręgowy, że umowa została zawarta wyłącznie z J. J., nie zaś z J. s.c. i była realizowana przez J. J.. Druga umowa, tj. o świadczenie usług na platformie S. (opatrzone datą 4 kwietnia 2016 r.), złożona dopiero w postępowaniu odwoławczym przed Sądem pierwszej instancji, została w rzeczywistości przygotowana na potrzeby tego postępowania, aby uwiarygodnić fakt wykonywania przez zainteresowanego Z. G. jakichkolwiek usług na rzecz spółki K. [...]. Umowy tej nie przedłożono w postępowaniu przed organem rentowym, a składający w tym postępowaniu wyjaśnienia płatnik składek wskazywał wyraźnie na zawartą umowę, nie zaś umowy w liczbie mnogiej. Dokument ten świadczy jedynie o tym, iż sporządzono umowę o danej treści, nie jest to żaden dowód na jej faktyczne zawarcie i realizowanie. Brak jest jakichkolwiek wiarygodnych dowodów, np. w postaci dokumentu (dokumentacji medycznej, czy rozliczeniowej co do godzin pracy poszczególnych wspólników), które potwierdzałyby, że Z. G. faktycznie wykonywał jakieś czynności. W tej sytuacji odmienne twierdzenia apelujących w tym zakresie są bezpodstawne i nie zasługują na wiarę. Oceny tej nie może zmienić fakt, że Sąd Okręgowy pominął dowód z zeznań Z. G., z racji tego, że w toku postępowania uzyskał on status strony. Podkreślić wypada, iż był on wzywany jako strona do osobistego stawienia się w celu przesłuchania, jednakże nie skorzystał z takiej możliwości. Nie mają racji apelujący, że Sąd orzekający nie wyjaśnił powodów pominięcia zeznań świadka Z.

G., gdy w istocie to uczynił. Z ostrożności podał również, że nawet gdyby przyjął zeznania świadka, to odmówiłby im wiarygodności z tych samych względów, które zadecydowały o odmowie wiary zeznaniom „Z. J.”, a które ujawnił w treści uzasadnienia wyroku.

Skoro Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, wywodząc zasadnie, że umowa o świadczenie usług medycznych - świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki lekarskiej (tylko jedna umowa) została zawarta i była realizowana wyłącznie przez J. J., który był pracownikiem K. [...] Sp. z o.o., to zaistniały prawne przesłanki do oparcia rozstrzygnięcia na przepisie art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i orzeczenia o oddaleniu odwołania od decyzji ZUS z dnia 4 lutego 2019 r.

Skarżąca spółka we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, a ponadto występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podała, że w sprawie zachodzą dwie podstawy wymienione w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Istotne zagadnienia prawne wymagają odpowiedzi na następujące pytania:

1. Czy na zleceniodawcy spoczywa obowiązek objęcia ubezpieczeniem obowiązkowym zleceniobiorcy w świetle art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, w sytuacji gdy zleceniobiorcą są wspólnicy spółki cywilnej, przy czym jeden z tych wspólników zatrudniony jest przez zleceniodawcę na umowę o pracę i powinien podlegać wyłączeniu z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, gdyż przedmiot umowy zlecenia nie pokrywa się z przedmiotem umowy o pracę w sposób funkcjonalny i miejscowy?

2. Czy Sąd rozpoznający sprawę może pominąć w świetle art. 259 pkt 1-4 k.p.c. zeznania świadka, który w toku postępowania, ale po złożeniu zeznań w charakterze świadka, nabył przymiot strony (zainteresowanego), ale nie stał się jednocześnie współuczestnikiem jednolitym i nie złożył w jego dalszym toku zeznań w charakterze strony, ani nie był w toku postępowania przedstawicielem ustawowym, organem lub pełnomocnikiem strony, czy też Sąd powinien takie zeznania wziąć pod uwagę przy wyrokowaniu i je ocenić zgodnie z art. 233 § 1

k.p.c. w zw. z art. 260 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. oraz czy pominięcie takich zeznań jako dowodu w sprawie prowadzi do nieważności postępowania przewidzianej w art. 379 pkt 5 k.p.c.?

Skarga jest oczywiście uzasadniona, z uwagi na występujące istotne braki dotyczące sfery motywacyjnej Sądu drugiej instancji, które nie pozwalają na kontrolę prawidłowości zastosowania przepisów prawa materialnego. W sprawie brak elementów uzasadnienia pozwalających na zorientowanie się w motywach, którymi przy wydawaniu wyroku kierował się Sąd Apelacyjny. Nie odniósł się w ogóle do postawionych zarzutów pomimo, że winien rozpoznać sprawę w granicach apelacji, zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. W szczególności sąd nie odniósł się do zarzutów naruszenia art. 259 k.p.c. i art. 260 k.p.c., które polegały na pominięciu zeznań Z. G. złożonych jako świadek. Sąd nie wyjaśnił przyczyn pominięcia tych zarzutów. Nie wskazał również uzasadnienia prawnego prawidłowości czynności podjętych przez Sąd pierwszej instancji w tym zakresie. Nie sposób uznać, że do rozpoznania zarzutu doszło poprzez zdawkowe stwierdzenie: „Nie mają racji apelujący, że Sąd orzekający nie wyjaśnił powodów pominięcia zeznań świadka Z. G., gdy w istocie to uczynił”. Nie sposób uznać, że Sąd Apelacyjny rozpoznał zarzut naruszenia prawa materialnego stawiany orzeczeniu Sądu pierwszej instancji. Sąd opisuje li tylko zarzut stawiany w apelacjach płatnika i zainteresowanego, jednakże nie dokonuje jego merytorycznej oceny, wskazując wyłącznie, że nie jest kwestionowana wykładnia przepisu, a jego zastosowanie. Sąd w dalszej części uzasadnienia przechodzi do rozpoznania zarzutów procesowych. Sąd nie wyjaśnił dlaczego według niego doszło do prawidłowego zastosowania przepisu z art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Sąd Apelacyjny w ocenie skarżącego zarzutu w ogóle nie rozpoznał i nie umotywował w żaden sposób pominięcia tego zarzutu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Pierwsza podstawa przedsądu, czyli istotne zagadnienie prawne może być aktualna wtedy, gdy występuje w sprawie – art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Pierwsze zgłoszone zagadnienie prawne trzyma się pierwotnego twierdzenia, że umowę jako zleceniobiorca zawarła spółka cywilna J., stąd podmiotowo i przedmiotowo wykluczone jest stosowanie art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Rzecz w tym, iż spółka cywilna nie jest osobą prawną. Spółka cywilna jest umową (zobowiązaniem). Spółka taka może prowadzić działalność, jednak w systemie ubezpieczeń społecznych wspólnik spółki cywilnej traktowany jest tak jak osoba prowadząca działalność gospodarczą i jego ubezpieczenie zależy od osobistego prowadzenia takiej działalności.

Prócz prowadzenia działalności w spółce wspólnik może zawierać też indywidualne umowy cywilne.

Przedmiotem sporu była kwestia, czy skarżąca K. [...] Sp. z o.o. zawarła umowę ze spółką cywilną J., czy tylko z J. J.. Z objętego skargą wyroku Sądu powszechnego wynika, że umowę zawarł tylko J. J., bo tylko on był lekarzem i wykonywał umowę ze zleceniodawcą. Takie są ustalenia stanu faktycznego, które wiążą na etapie przedsądu (art. 398¹³ § 2 *in fine* k.p.c. ma odpowiednie zastosowanie na etapie przedsądu w ocenie zgłoszonej podstawy przedsądu). Wniosek nie podważa podstawy wyroku Sądu drugiej instancji, opartej na stwierdzeniu, że w sprawie została zawarta tylko jedna umowa o świadczenie usług z dnia 4 kwietnia 2016 r. Umowa została zawarta wyłącznie z J. J., nie zaś z J. s.c. i była realizowana przez J. J.. Zagadnienie rozmija się zatem z podstawą wyroku, gdyż nie stwierdzono, iż „zleceniobiorcą” byli wspólnicy spółki cywilnej, lecz że zleceniobiorcą był tylko J. J.. Z tej przyczyny decyzja organu rentowego została uznana za prawidłową. Skoro ustalono umowę między pracodawcą i pracownikiem a nie spółką cywilną, to istniały przesłanki do stosowania art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Sąd wyraźnie stwierdził, że druga umowa została przygotowana na potrzeby postępowania i nie stanowiła dowodu na jej faktyczne zawarcie i realizowanie. Jak wskazano jest to sfera ustaleń faktycznych, które wiążą Sąd Najwyższy a których nie podważają zarzuty wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania. W takiej sytuacji pytanie czy ma zastosowanie art. 8 ust. 2a

ustawy systemowej nie wykracza poza zwykłą wykładnię i stosowanie prawa. Zwykła wykładnia prawa nie stanowi podstawy przedsądu (*a contrario* art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Znaczenie ma dopiero kwalifikowana potrzeba wykładni wynikająca z poważnych wątpliwości w wykładni lub rozbieżności w orzecznictwie sądów. Brak jest tego we wniosku. Szerszy pracowniczy tytuł ubezpieczenia społecznego i sumowanie podstawy składek obowiązuje z mocy prawa w sytuacji spełnienia przesłanek z art. 8 ust. 2a, czyli decyzja organu rentowego ma charakter tylko deklaratoryjny (potwierdzający).

Drugie zagadnienie nie składa się na istotne zagadnienie prawne, gdyż nie ma takiej rangi. W ocenie skarżącego nie ma podstaw do pominięcia przez Sąd *meritii* lub Sąd odwoławczy zeznań świadka, który następnie uzyskał przymiot strony w postępowaniu. Rola istotnego zagadnienia prawnego nie może być zredukowana do wyrażania aprobaty dla stanowiska prawnego przedstawionego przez stronę. W przeciwnym razie funkcja przedsądu będzie bezprzedmiotowa i postępowanie kasacyjne stanie się kolejną powszechną instancją. Kwestia czy zeznania świadka, który później staje się stroną w sprawie należy do wykładni i stosowania prawa. Pominięcie wówczas zeznań świadka jako dowodu nie jest równoznaczne z nieważnością postępowania. Podstawa z art. 379 pkt 5 k.p.c. odnosi się do względnej a nie bezwzględnej przyczyny nieważności postępowania. Czyli chodzi o sytuację, która każdorazowo podlega ocenie w aspekcie pozbawienia strony możliwości obrony swych praw, jednak ocena stosowania przepisów o postępowaniu dowodowym to domena podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Oznacza to, że naruszenie przepisów o postępowaniu ma znaczenie, jeżeli uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. O wyniku sprawy decyduje prawo materialne, które określa prawa i obowiązki strony w sferze zobowiązaniowej, natomiast w sferze procesowej determinuje jakie postępowanie dowodowe jest konieczne i potrzebne dla stosowania prawa materialnego. W efekcie należy ocenić czy naruszenie proceduralne mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Nie od razu jest to zatem podstawą do stwierdzenia nieważności postępowania. W tej sprawie chodzi o stosowanie prawa w konkretnym sporze skarżącego. Nie składa się to na istotne zagadnienie prawne, bowiem ta przesłanka ma charakter uniwersalny a nie indywidualny. Nie jest kwestionowane, że

zainteresowany jest stroną a nie świadkiem (art. 477¹¹ k.p.c.). Ogólną zasadą jest, że nikt nie może być przesłuchiwany w tej samej sprawie raz jako świadek, a raz jako strona procesowa (art. 259 pkt 3 k.p.c.).

Z tych przyczyn nie spełnia się pierwsza podstawa przedsądu (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Skarżąca nie wykazuje, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – wniosek omyłkowo powołuje art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Skarżąca podstawę przedsądu łączy z zarzutem oczywistej wadliwości uzasadnienia wyroku Sądu powszechnego, co nie jest wystarczające do stwierdzenia w tej sprawie szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przepisy dotyczące uzasadnienia wyroku (art. 328 § 2 k.p.c., art. 387 § 2¹ k.p.c.) mogą być naruszone, co nie jest równoznaczne ze stwierdzeniem, że z tej przyczyny skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wszak Sąd Najwyższy oddala skargę kasacyjną również wtedy, gdy zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu (art. 398¹⁴ k.p.c.). Uzasadnienie wyroku sporządza się już po jego wydaniu i choćby z tej przyczyny nie ma wpływu na podjęte rozstrzygnięcie. Przepisy dotyczące koniecznych elementów uzasadnienia (art. 328 § 2 k.p.c., art. 387 § 2¹ k.p.c.) same w sobie nie stanowią płaszczyzny prawnej do podważenia podstawy faktycznej i materialnej wyroku, bo za to odpowiadają adekwatne zarzuty materialne i procesowe skargi – art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Czym innym jest ocena zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. (w związku z art. 391 § 1 k.p.c.), który może być zasadnym zarzutem kasacyjnym, gdy uzasadnienie orzeczenia Sądu drugiej instancji uniemożliwia dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia lub w przypadku zastosowania prawa materialnego do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego i czym innym może być ocena stopnia wadliwości lub braków uzasadnienia wyroku jako podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Tak jak nie każda wadliwość uzasadnienia wyroku Sądu powszechnego od razu składać się będzie na zasadną procesową podstawę kasacyjną (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), tak samo nie każda wadliwość uzasadnienia wyroku składać się będzie na podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Chodzi o to, że nie każde uchybienie procesowe ma wpływ na wynik sprawy. Znaczenie ma uchybienie procesowe, jeśli mogło mieć istotny

wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Skoro taką miarą ocenia się zarzut procesowy podstawy kasacyjnej, to tym bardziej jest ona aktualna w odniesieniu do szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jako że znaczenie ma dopiero aż oczywista zasadność skargi kasacyjnej, czyli kwalifikowane naruszenie przepisów postępowania. Oznacza to, że wadliwość uzasadnienia wyroku nie powinna być mniejsza niż w sytuacji z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Punktem odniesienia jest wówczas prawo materialne, gdyż to ono decyduje o wyniku sprawy, czyli określa treść zobowiązania, a więc prawa i obowiązki stron, natomiast w aspekcie dowodowym jakie ustalenia są potrzebne dla co najmniej dostatecznego wyjaśnienia przedmiotu sporu, co też determinuje zakres postępowania dowodowego oraz które dowody mają znaczenie w sprawie. To właśnie decyduje o negatywnej ocenie zgłoszonej podstawy przedsądu, gdyż wniosek skupia się na uzasadnieniu wyroku, w sytuacji, gdy powinien wykazać naruszenie prawa materialnego (brak jest tego we wniosku), nawet przyjmując za punkt wyjścia przepisy o uzasadnieniu. Odnosi się to również do pozostałych przepisów z uzasadnienia wniosku tej podstawy przedsądu, czyli art. 378 § 1 k.p.c., gdyż nie każde naruszenie przepisów o apelacji jest równoznaczne z zasadnością podstawy procesowej skargi (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli skarżący nie wykazuje, że uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. O wyniku sprawy decyduje prawo materialne. We wniosku brak jest zarzutu naruszenia przepisów prawa materialnego. Ten mankament decyduje o niepowodzeniu podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., bo nie można ocenić zarzutu procesowego bez wpływu na stosowanie prawa materialnego. Istota tej sprawy polega na tym, że Sąd powszechny ustalił, iż zleceniodawca zawarł umowę cywilną ze swoim pracownikiem a nie ze spółką cywilną, w której był współnikiem i dlatego organ rentowy prawidłowo stwierdził, iż zastosowanie ma art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Rozstrzygnięcie oparto na określonym materiale dowodowym i takiej podstawy rozstrzygnięcia wniosek nie podważa. Na tym tle nie wykazuje, że pominięcie dowodu z zeznań Z. G. mogło mieć istotny wpływ na stosowanie prawa materialnego. Końcowo nie można też stwierdzić, iż Sąd Apelacyjny całkowicie pominął ocenę dowodu z zeznań świadka Z. G.. W sprawie ustalono, że umowa została zawarta tylko z J. J.. Wola stron umowy to sfera faktów.

Wiążą w tym zakresie ustalenia Sądu powszechnego (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).
Skarżąca nie zarzuca naruszenia (art. 65 k.c.).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

[as]